

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра теорії культури і філософії науки

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан філософського факультету

Іван КАРПЕНКО

“21” червня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

КУЛЬТУРА МЕЗОАМЕРИКИ

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти __ **перший (бакалавр)**

галузь знань __ **03 Гуманітарні науки**
(шифр і назва)

спеціальність __ **034 Культурологія**
(шифр і назва)

освітня програма __ **Культурологія**
(шифр і назва)

вид дисципліни __ **обов'язкова**
(обов'язкова / за вибором)

факультет __ **філософський**

2024 / 2025 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою філософського факультету

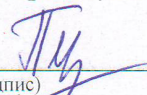
“21” червня 2024 року, протокол № 11

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Скубіна Н.С., викладач закладу вищої освіти кафедри теорії культури та філософії науки

Програму схвалено на засіданні кафедри теорії культури і філософії науки філософського факультету

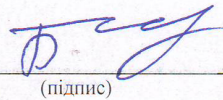
Протокол від “17” червня 2024 року № 11

Завідувач кафедри теорії культури і філософії науки

_____ Дмитрій ПЕТРЕНКО
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено з керівником проектної групи «Культурологія»

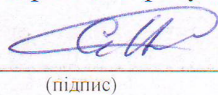
Керівник проектної групи

_____ Ігор БІЛЕЦЬКИЙ
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією філософського факультету

Протокол від “19” червня 2024 року № 10

Голова методичної комісії філософського факультету

_____ Сергій ГОЛІКОВ
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програма навчальної дисципліни «**Культура Мезоамерики**» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки

Бакалавра

(назва рівня вищої освіти, освітньо-кваліфікаційного рівня)

галузь знань **03 – Гуманітарні науки** спеціальність **034 – Культурологія**
освітньо-професійна програма: **Культурологія**

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни забезпечити орієнтацію студента в культурному процесі цивілізацій Мезоамерики, надати уявлення про систему мезоамериканської цивілізації та її світове значення, поглибити навички культурологічного аналізу регіонів давніх цивілізацій.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни освітлення проблематики американських високих цивілізацій,

ознайомлення з науковим інструментарієм культурологічного аналізу традиційних суспільств давнини,

формування сучасних гуманітарних уявлень про поліцентричність культур та шляхи становлення неповторних, унікальних культур (район Мезоамерики) в контексті загальносвітового цивілізаційного процесу.

1.3. Кількість кредитів 3

1.4. Загальна кількість годин 90

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	2-й
Семестр	
4-й	4-й
Лекції	
16 год.	6 год.
Практичні, семінарські заняття	
16 год.	4 год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
58 год.	80 год.
Індивідуальні завдання	

1.6. Заплановані результати навчання

– знання про основні закономірності розвитку культур Мезоамерики, історичного досвіду американських культур, навичок крос-культурного аналізу євразійських і американських культур; – здатність здійснювати на базі сучасних фахових методик всебічний аналіз об'єктів культурологічного дослідження;

– здатність використовувати знання, уміння і практичні навички в галузі культурології, історії культури, етики, естетики, культурної антропології та суміжних гуманітарних галузей знання при проведенні культурологічних досліджень

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1 Класифікація американських традиційних культур Тема 1.

Предмет і завдання курсу “Культура Мезоамерики”, особливості культур Мезоамерики (Мексика, Гватемала, Гондурас, Сальвадор)

Предмет та завдання курсу “Культура Мезоамерики” Культурно-географічне членування Американського континенту. Термін “Мезоамерика”. Спроба класифікації давніх цивілізацій Америки. Культури посткласичної Мексики – тольтекська, ацтекська, майя, міштеків та класичного часу – теоти(х)уаканська, майяська, ольмекська, сапотекська. Ольмекське питання. Розширення поняття Мезоамерика.

Тема 2 .

Високі мезоамериканські цивілізації в системі американських культур

Американські мисливські, землеробські та цивілізаційні культури. Теорія культурних ареалів на Американському континенті.

Північноамериканський ареал. Культура ескімосів та алеутів. Шаманізм та міфи про Ворона. Лісові мисливці Канади (атапаски, алгокіни). Північноамериканський регіон - північносхідне узбережжя (Великі озера), південно-східне узбережжя (Північний Вудленд, культури Вірджинії, Північної та Південної Кароліни, Міссісіпі), регіон степів та плато (Великі рівнини, Плато), північно-західне узбережжя, тихоокеанський регіон та Каліфорнія, південний захід. Північно-східне узбережжя: культура ірокезів та алгокінів (східні та центральні – шауни, фокси, оджібвеї). Район Великих озер. Анімістичні уявлення алгокінів. Південно-східне узбережжя США: культура мускогів, чарокі. Північний Вудленд. Культ Сонця та вогню. Регіон степів та плато (Великі Рівнини, Плато): культура сіу, алгокінів, кеддо, атапасків, шошонів. Полювання на бізонів. Дослідження Леві-Стросса (“Відношення симетрії між ритуалами та міфами сусідніх народів”). Історія команчів. Індіанське тіпі. Північно-західне узбережжя. Обряд потлача. Тихоокеанський регіон та Каліфорнія: культура алгокінів, атапасків, хока-сіу, пенуті та шошонів. Давня культури Каліфорнії (II тис. до н. е.). Особливості шаманізму. Південний захід: культура пуеблів, пімів, навахів, апачів. Висока культура регіону в доколумбові часи (землеробство з III тис. до н. е.). Культ предків та аграрні культури. Давня культура Міссісіпі. Латиноамериканський ареал: карибський, амазонобразильський, пампасо-патагонський та вогнеземельський регіон. Культура збирачів та мисливців Східної Бразилії (ботокуди, чаки). Патагонський регіон – культура техуельчів.

Тема 3.

Андський регіон. Інкська цивілізація та культура. Культура чібчів-муїсків

Андський регіон (Колумбія, Еквадор, Перу, Чілі, Болівія) – держава інків. 3 центри землеробської культури – інків, арауканів та діатитів (Чілі, Аргентина) та чібчів-муїсків (Колумбія). Культура чібчів. 5 міст-держав чібчів (Баката, Тунха, Тундама, Сугамуску, Гуанента). Культ предків. Культура арауканів (мапучів) та метисів. Культура інків (кічуа). Землеробські культури Анд доінкського періоду (чавін, паркас, наска, мочіка, тіаунаку, чіму, Куско-Чінапата). Союз кечуа на чолі з інками (1438) – створення держави інків. Інки та кічуа. Суспільний лад. Столиця Куско. Держава інків – Тауантинсуйю – та особливості культури держави. Релігійна система та роль жрецтва. Культ Сонця та головні божества.

Конкістадори. Значення інкської культури.

Розділ 2 Найдавніші цивілізації Мезоамерики та культура майя .

Тема 4.

Мексикансько-центральноамериканський регіон. Найдавніші цивілізації Мезоамерики. Техуаканська долина. Культура ольмеків

Майяцентризм та відкриття 70-90 років ХХ ст. Зв'язок високих культур з давніми культурами Америки. Ольмеки, тольтеки, ацтеки. Культурні та етнічні особливості Мексикансько-центральноамериканського регіону.

Палеоіндейські культури. “Неолітична революція” в Мезоамериці. Особливості землеробської культури (кінець III тис. до н. е.). Ранньоархаїчний етап (2000 – 1000 рр. до н. е.). Середньоархаїчний етап (1000 – 500 р. до н. е.). Становлення мільпового землеробства та пантеона богів. Пізньоархаїчний етап (500-100 рр. до н. е.): розвиток мистецтва. Ольмекське питання. Основні центри ольмекської культури (Трес-Сапотес, Ла Вента, Сан Андрес, Тустла, Сан

Лоренсо, Лас Лимас) (1200-400 рр. до н. е.). Майя та сапотеки Монте-Альбана. Теоти(х)уаканська цивілізація (нахуа, споріднені ацтекам) (Центральна Мексика). Релігія та мистецтво. Писемність та календар. Масапан (тольтеки) (1200 рр. до н.е.) та Теотихуакан (800 рр. до н.е. – початок н.е.).

Тема 5.

Культура майя. Докласичний період цивілізації майя (1800 до н. е. – 250 н.е.). Класична цивілізація майя. Держави майя у системі міжнародних відносин Мезоамерики. Книга майя-кіче «Пополь-Вух»

Архаїчний (докласичний період майя). Північна Гватемала та центри майя – Тикаль (Петен), Копан, Паленке, Яшчишлан, Пьедрас-Неграс. Архітектура майя. Виникнення писемності. Об'єднання міст-держав – район Петена, Британського Гондураса (Тикаль), район р. Усумасінти – Паленке, Пьедрас-Неграс, Яшчишлан, південно-східний район – Копан, південно-західний район – Тоніна. Особливості суспільного устрою. Рабство.

Класична цивілізація майя: історія культури, міфологія, писемність та календар. Держави майя у системі міжнародних відносин Мезоамерики. Родина та суспільна ієрархія у майя. Міфологія майя. Ієрогліфічна писемність. Внутрішня організація політій майя класичного періоду. Політії, гегемонії та територіальні царства. Царство Наранхо (східний Петен), царство Караколь (Беліз) та Калакмуль (північний Петен), інші політичні та державні утворення. Великі регіональні держави (Тикаль, Калакмуль, Наранхо, Дос-Пилас) пізньокласичної фази (VII-IX ст.). Наранхо, Яшчилан – повторне формування держав на місці давніх центрів Петена (Тикаль, Вашактун, Калакмуль). Системи управління Тикаля, Яшчилана, Паленке, Вашактуна, Дос Пиласа, Бонампака та їх значення. Релігійні уявлення та боги майя. Вчення про тоналі, уявлення про чулель, нагуалізм. Культ предків. Книга майякіче «Пополь-Вух» та її дослідження.

Тема 6.

Державні утворення сапотеків та міштеків. Культура Оахаки (цивілізація МонтеАльбана). Місто-держава Теоти(х)уакан (100 до н.е.- 700 н.е.). Тикаль як найбільше місто-держава в Мезоамерике після падіння цивілізації Теотихуакана (з 600 н.е.). Тольтекська цивілізація та міфологія (900 р. н.е.). Ацтеки (мешики): соціальна та міфологічна система. (1168-1522)

Держава в Оахаці (штата Оахака, Мексика) складалась одночасно з Теоти(х)уаканом. Активні культурні контакти між Монте-Альбаном та Теотиуаканом (III-V ст.). Сапотекська міфологія та релігійна система. Культура та міфологія міштеків. Археологічні свідчення. Державні утворення сапотеків та міштеків та їх історична доля. Місто-держава

Теоти(х)уакан. Зростання населення Теотиуакана від 10 тис. в I ст. н. е. до 100 тис. в V ст. н.

е. Формування класичного Теотиуакана. Паралельна перебудова соціальної та владної ієрархії в Теотиуакані та в Монте-Альбані. Раньокласичний період (200-350 рр.) – контакти з петенськими царствами, ранні держави в басейні р. Усумасінти та в Південному Белізі.

Культурні контакти Теотиуакана з майями (300-ті роки). Теотиуаканоїдні риси в царській ідеології; монументальній архітектурі (талуд-і-таблеро); релігійних культах еліти; військовій сфері. Факторія теотиуаканців в долині Гватемали (V ст). Розвиток контактів між Теотиуаканом та Мутальським царством (Петен). Теотиуаканоїдна кераміка та монументальна архітектура. Тикаль як найбільше місто-держава в Мезоамерике після падіння цивілізації Теотиуакана (з 600 н.е.). Тольтекська цивілізація та міфологія (900 р. н.е.). Поява на мексиканській арені тольтеків, нова династія в м. Толлані (Тула). Формування тольтекської держави (900 р. н. е.). Культурна спадщина тольтеків. Зруйнування Тули. Мешіки починають свій вихід з Ацтлана. Мешіки в долині Мехіко. Отримання незалежності від Колуакана. Заснування Теночтитлана. Захоплення Теночтитлана Кортесом. Особливості соціальної системи ацтеків. Головні боги ацтеків. Міфологічні мотиви та ритуали ацтеків.

Тема 7.

Іспанська конкіста та історична доля Мезоамерики. Порівняння євразійських та американських цивілізацій. Сучасне значення культур Мезоамерики

Історична доля Мезоамерики. Конкіста та підкорення Америки. Християнізація та традиційні релігії. Долання майяцентризму. Спектр високих культур Мезоамерики. Нові археологічні знахідки. Палеоазійські версії походження прадавньої культури Америки. Принципи виникнення високих

американських цивілізацій. Американське землеробство. Особливості американських вождівств та стратифікованих суспільств. Американська спадщина і сучасна культура.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин			
	Денна форма			
	Усього	у тому числі		
л		п	і н д	
1	2	3	4	5
Розділ 1 Класифікація американських традиційних культур .				
Тема 1. Предмет і завдання курсу “Культура Мезоамерики”, особливості культур Мезоамерики (Мексика, Гватемала, Гондурас, Сальвадор).	8	2	2	
Тема 2. Високі мезоамериканські цивілізації в системі американських культур	10	2	2	
Тема 3. Андський регіон. Інкська цивілізація та культура. Культура чібчів-муїсків.	12	2	2	
Разом за розділом 1	30	6	6	
Розділ 2 Найдавніші цивілізації Мезоамерики				
Тема 1. Мексикансько-центральноамериканський регіон. Найдавніші цивілізації Мезоамерики. Техуаканська долина. Культура ольмеків.	12	2	2	
Тема 2. Культура майя. Докласичний період цивілізації майя (1800 до н. е. – 250 н.е.). Класична цивілізація майя. Держави майя у системі міжнародних відносин Мезоамерики. Книга майякіче «Пополь-Вух»	20	4	4	
Тема 3. Державні утворення сапотеків та міштеків. Культура Оахаки (цивілізація Монте-Альбана) . Місто-держава Теоти(х)уакан (100 до н.е.- 700 н.е.). Тикаль як найбільше місто-держава в Мезоамерике після падіння цивілізації Теотихуакана (з 600 н.е.). Тольтекська цивілізація та міфологія (900 р. н.е.). Ацтеки (мешіки): соціальна та міфологічна система. (1168-1522)	16	2	2	
Тема 4. Іспанська конкіста та історична доля Мезоамерики. Порівняння євразійських та американських цивілізацій. Сучасне значення культур Мезоамерики.	12	2	2	
Разом за розділом 2	60	10	10	
Усього годин	90	16	16	

4. Теми семінарських (практичних) занять

№ з / п	Назва теми	Кількість годин
1	Розділ 1 Класифікація американських традиційних культур Предмет і завдання курсу “Культура Мезоамерики”	2
2	Опрацювання теми: Інкська цивілізація	2
3	Розділ 2 Найдавніші цивілізації Мезоамерики та культура майя . Найдавніші цивілізації Мезоамерики	2
4	Цивілізація майя.	4
5	Культура сапотеків та тольтеків	2
6	Культура ацтеків.	2
7	Значення мезоамериканських цивілізацій для сучасної культури.	2
	Разом	16

5. Завдання для самостійної роботи

№ з / п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Опрацювання джерел та наукової літератури за темою: Сакралізація влади в культурах Мезоамерики	8
2	Культурантропологічні дослідження Мезоамерики. Конспект джерел	8
3	Держави майя. Конспект. Коментар до «Пополь-Вуха»	10
4	Опрацювання джерел та наукової літератури за темою: Культура сапотеків та тольтеків	10
5	Опрацювання джерел та наукової літератури за темою: Спільномезоамериканська міфологія	10
6	Вплив мезоамериканського мистецтва на сучасне мистецтво. Есе	12
	Разом	58

6. Індивідуальні завдання

Індивідуальне навчально-дослідне завдання з курсу «Культура Мезоамерики» не передбачається

Тематика есе:

1. Сучасна археологія Мезоамерики.
2. Загальномезоамериканські міфи та міфологічні мотиви.
3. Міфологічний мотив подорожі та священної батьківщини в Мезоамериці.
4. Структурування мезоамериканського космосу.
5. Часопросторові уявлення в мезоамериканських культурах.
6. Ольмекське питання.
7. Культ та ритуали майя.
8. Поняття про державність та владу в Мезоамериці.
9. Мистецтво майя.
10. Теотихуакан як центр мезоамериканської культури.

11. Мистецтво ацтеків.
12. Тольтеки та ацтеки: порівняльна характеристика.
13. Наукові досягнення майя.
14. Уявлення про потойбічний світ, нагуалізм та анімізм в мезоамериканських культурах.
15. Мезоамерика в системі американських культур.
16. Конкістадори та Мезоамерика.
17. Протофілософські погляди майя та ацтеків.

7. Методи контролю

Поточний контроль (за результатами семінарських занять, тестові опитування), підсумковий контроль, підсумковий екзамен

Завдання для письмового підсумкового контролю. Питання для заліку

1. Предмет і завдання курсу “Культура Мезоамерики”.
2. Особливості культур Мезоамерики.
3. Мезоамерика в системі американських цивілізацій (Мексика, Гватемала, Сальвадор).
4. Культура Андського регіону.
5. Культура чібчів-муїсків.
6. Інкська цивілізація.
7. Релігія та міфологія інків.
8. Культури Мексикансько-центральноамериканського регіону.
9. Найдавніші цивілізації Мезоамерики.
10. Культури Техуаканської долини.
11. Ольмекське питання: сучасний стан наукових дискусій.
12. Ольмекська цивілізація, культура ольмеків.
13. Докласичний період цивілізації майя (1800 до н. е. - 250 н.е.)
14. Релігія майя.
15. Основні ознаки культури майя.
16. Класична цивілізація майя. історія культури.
17. Класична цивілізація майя: міфологія, писемність та календар.
18. Держави майя у системі міжнародних відносин Мезоамерики.
19. Книга майя-кіче «Пополь-Вух».
20. Державні утворення сапотеків та міштеків.
21. Культура Оахаки.
22. Релігія сапотеків.
23. Місто-держави Теоти(х)уакан (100 до н.е.- 700 н.е.).
24. Тольтекська цивілізація та міфологія (900 р. н.е.)
25. Ацтеки (мешки): історія доколоніального періоду(1168-1522)
26. Соціальна система ацтеків.
27. Міфологія та релігія ацтеків. Календар та наукові знання ацтеків.
28. Іспанська конкіста та її наслідки. Історична доля Мезоамерики.
29. Порівняння євразійських та американських цивілізацій.
30. Сучасне значення культур Мезоамерики.

8. Схема нарахування балів. Критерії оцінювання

	Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання	Підсумковий семестровий
--	--	-------------------------

Відвідування		Розділ 1			Розділ 2				контроль (залік)
Л	С	Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	40
5	5	7	7	7	7	7	7	8	

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою (дворівнева система оцінювання)
	для заліку
90 – 100	зараховано
70-89	
50-69	
1-49	не зараховано

9. Рекомендована література

1. Титар О. В. Культура Мезоамерики: Комплекс навчально-методичних матеріалів з курсу “Культура Мезоамерики” (навчальне видання для студентів філософського факультету). – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2005. – 16 с.
2. Тагліна Ю. С., Титар О. В. Культурологія: Методичні рекомендації до підготовки, виконання, оформлення та захисту дипломної роботи спеціаліста та магістра (навчальне видання для студентів філософського факультету). – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. - 38 с.
3. Титар О. В. Комплекс навчально-методичних матеріалів з курсу “Культурологія” (навчальне видання для студентів природничих факультетів). – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2004. – 40 с.
4. Гуляев В. И. Древние цивилизации Америки. – М.: Вече, 2008. – 448 с.
5. Бандурка О. М., Тюріна В. О., Федоренко О. І. Основи педагогічної техніки: Навч. посібник. – Харків: Титул, 2006. – 176 с.

Науково-методична література:

Астекська група джерел

Анонімні автори. Кодекс Мальябекки / Ред. і пер. В.Н. Талаха, С.А. Купрієнко. — К. : Видавець Купрієнко С.А, 2013. — 202 с.

Додаткова література

Доблесть ацтеків / Т. Керрол-Мариниченко ; худож. М. Пшінка. – Київ : Самміт-книга, 2018. – 104 с. – IS

- Кнорозов Ю. В. Письменность индейцев майя. – М. – Л., 1963

- Bell A. V., P. J. Richerson, and R. McElreath. Culture Rather than Genes Provides Greater Scope for the Evolution of Large-Scale Human Prosociality. *Proc Natl Acad Sci U S A* 2009. 106(42):17671-17674.
- The Classic Maya Western Region: a History. Archaeopress, Oxford. Bliege Bird, R., and Eric A. Smith 2005 Signaling Theory, Strategic Interaction, and Symbolic Capital. *Current Anthropology* 36(2):221-248.
- Berlin H. Relaciones precolombinas entre Cuba y Yucatán. In: *Revista mexicana de estudios antropológicos* 4, 1940, S. 141—160.
- Berlin H. Artífices de la catedral de México. In: *Anales del Instituto de Investigaciones Estéticas* 3, 1 944, No. 11, S. 19-39.
- Berlin H. Neubart:Über Mondseriationen bei den Maya. In: *Bulletin de la Société suisse des Américanistes — Schweizerische Amerikanisten Gesellschaft.* 34, 1970, S. 3-12.
- Berlin H. Neubart:Miscelánea palencana // *Journal de la Société des Américanistes.* 59, 1970, ISSN 0037-9174 , S. 107—128.
- Berlin H. Neubart:Kirche und Kloster von Santo Domingo in der Stadt Mexiko . Almqvist & Wiksell, Stockholm 1974,
- Berlin H. La iglesia del Carmen en Oaxaca. *Apuntes para su historia//Teresianum. Ephemerides Carmeliticae Roma* 35, 1984, 1, ISSN 0392-4556 , S. 247—253.
- Bricker, H., and V. R. Bricker/ *Astronomy in the Maya Codices. Memoirs of the American Philosophical Society// American Philosophical Society, Philadelphia, 2011*
- Gender and Mortuary Ritual at Ancient Teotihuacan, Mexico: a Study of Intrasocietal Diversity. *Cambridge Archaeological Journal.* 2011. 21(1):31-52.
- Coulmas F. *Writing Systems: An Introduction to their Linguistic Analysis.* Cambridge University Press, Cambridge, 2003.
- Feinman G. M. The Emergence of Social Complexity: Why More than Population Size Matters. In *Cooperation and Collective Action: Archaeological Perspectives*, edited by D. M. Carballo, 2013, pp. 35-56. University Press of Colorado,
- Gronemeyer S. *The Orthographic Conventions of Maya Hieroglyphic Writing: Being a Contribution to the Phonemic Reconstruction of Classic Mayan.* Ph.D. dissertation, La Trobe University, Melbourne, 2014
- Grub N. Classic Maya Dance: Evidence from Hieroglyphs and Iconography// *Ancient Mesoamerica* 1992/ #3. pp201-218.
- Hodder, I., and S. R. Hutson. *Reading the Past: Current Approaches to Interpretation in Archaeology.* Cambridge University Press, Cambridge, 2003.
- Houston, S., J. Robertson, and D. Stuart 2000 *The Language of Classic Maya Inscriptions// Current Anthropology* 2000, 41(3):321-356.
- Inomata, T., and L. S. Coben (editors) 2006a *Archaeology of Performance: Theaters of Power, Community, and Politics.* AltaMira Press, Oxford, 2006
- LeCount L. J. Comment: The Politics of Ritual: The Emergence of Maya Rulers// *Current Anthropology* 2003, 44(4):547-548.
- Chico. L. L. The Politics of Ritual: The Emergence of Maya Rulers// *Current Anthropology* 2003.44(4):523-558.
- Munson J. From Metaphors to Practice: Operationalizing Network Concepts for Archaeological Stratigraphy. *Journal of Archaeological Method and Theory* 2015, 22(2):428-460.
- O'Neil M. E. *Engaging Ancient Maya Sculpture at Piedras Negras, Guatemala.* University of Oklahoma Press, 2012,
- Polyukhovych Y. *Political and Dynastic History of the Maya State of Baakal According to the Sources of the Epigraphic Corpus of Palenque (Lakamha').* Ph.D. dissertation, Faculty of History, Taras Shevchenko National University of Kyiv. 2012
- Proskouriakoff T. *A Study of Classic Maya Sculpture* Carnegie Institute of Washington Publication No. 593, 1950
- Proskouriakoff T. *Varieties of Classic Central Veracruz Sculpture* *American Anthropology and History* LVIII, 1954
- Proskouriakoff T. *Historical Implications of a Pattern of Dates at Piedras Negras, Guatemala* *American Antiquity* XXV, 1960
- Proskouriakoff T. *Portraits of Women in Maya Art,* 1961
- Proskouriakoff T. *Lords of the Maya Realm* *Expedition Magazine* IV(1) 1961

Proskouriakoff T. Mayapán, Yucatán, Mexico (with H E D Pollock, A L Smith and R L Roys) Carnegie Institute of Washington Publication No. 619, 1962

Richerson, P. J. Human evolution: Group Size Determines Cultural Complexit// Nature 2013.503(7476):351-352.

Social Diversity and Everyday Life within Classic Maya Settlements //Mesoamerican Archaeology: Theory and Practice, edited by J. A. Hendon and R. A. Joyce. Blackwell Publishing, 2013

Rossi F. D., W. A. Saturno and H. Hurst. Maya Codex Book Production and the Politics of Expertise: Archaeology of a Classic Period Household at Xultun, Guatemala// American Anthropologist 2015. 117(1):116- 132.

Scherer A. K. Population Structure of the Classic Period Maya//J Phys Anthropol 2007, 132(3):367-380.

Stuart D. A Study of Maya Inscriptions, Ph.D. dissertation, Vanderbilt University, 1995.

Washington D. C. Ideology and Classic Maya Kingship// A Catalyst for Ideas: Anthropological Archaeology and the Legacy of Douglas W. Schwartz, edited by V. L. Scarborough, 2005, pp. 257-285.

Tokovinine A. Comment: Plazas, Performers, and Spectators: Political Theaters of the Classic Maya. Current Anthropology 2006, 47(5):830-831.

Walliant G, Aztecs of Mexico: Origin, Rise and Fall of the Aztec Nation. N.Y.: Doubleday Doran, Garden City, 1941. 839p.

Webster D. The Not So Peaceful Civilization: A Review of Maya War// Journal of World Prehistory 2000,14(1):65-119.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. www.mexicon.de

Світ індіанців <https://www.indiansworld.org/>

2. Ю.В.Кнорозов <http://knorosov.com>

3. Титар О. В. Культура Мезоамерики: Комплекс навчально-методичних матеріалів з курсу “Культура Мезоамерики” (навчальне видання для студентів філософського факультету). – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2005. – 16 с.

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ

Розділ 1 Класифікація американських традиційних культур

Тема 1.

Предмет і завдання курсу “Культура Мезоамерики”, особливості культур Мезоамерики (Мексика, Гватемала, Гондурас, Сальвадор)

Предмет та завдання курсу “Культура Мезоамерики” Культурно-географічне членування Американського континенту. Термін “Мезоамерика”. Спроба класифікації давніх цивілізацій Америки. Культури посткласичної Мексики – тольтекська, ацтекська, майя, міштеків та класичного часу – теоти(х)уаканська, майяська, ольмекська, сапотекська. Ольмекське питання.

Розширення поняття Мезоамерика.

Тема 2 .

Високі мезоамериканські цивілізації в системі американських культур

Американські мисливські, землеробські та цивілізаційні культури. Теорія культурних ареалів на Американському континенті.

Північноамериканський ареал. Культура ескімосів та алеутів. Шаманізм та міфи про Ворона. Лісові мисливці Канади (атапаски, алгокіни). Північноамериканський регіон - північно-східне узбережжя (Великі озера), південно-східне узбережжя (Північний Вудленд, культури Віргінії, Північної та Південної Кароліни, Міссісіпі), регіон степів та плато (Великі рівнини, Плато), північно-західне узбережжя, тихоокеанський регіон та Каліфорнія, південний захід. Північносхідне узбережжя: культура ірокезів та алгокінів (східні та центральні – шауни, фокси, оджібвеї). Район Великих озер. Анімістичні уявлення алгокінів. Південно-східне узбережжя США: культура мускогів, чарокі. Північний Вудленд. Культ Сонця та вогню. Регіон степів та плато (Великі Рівнини, Плато): культура сіу, алгокінів, кеддо, атапасків, шошонів. Полювання на бізонів. Дослідження Леві-Стросса (“Відношення симетрії між ритуалами та міфами сусідніх народів”). Історія команчів. Індіанське тіпі. Північно-західне узбережжя. Обряд потлача. Тихоокеанський регіон та Каліфорнія: культура алгокінів, атапасків, хока-сіу, пенуті та шошонів. Давня культури Каліфорнії (II тис. до н. е.). Особливості шаманізму. Південний захід: культура пуеблів, пімів, навахів, апачів. Висока культура регіону в доколумбові часи (землеробство з III тис. до н. е.). Культ предків та аграрні культури. Давня культура Міссісіпі. Латиноамериканський ареал: карибський, амазоно-бразильський, пампасо-патагонський та вогнеземельський регіон. Культура збирачів та мисливців Східної Бразилії (ботоуди, чаки).

Патагонський регіон – культура техуельчів.

Тема 3.

Андський регіон. Інкська цивілізація та культура. Культура чібчів-муїсків

Андський регіон (Колумбія, Еквадор, Перу, Чілі, Болівія) – держава інків. 3 центри землеробської культури – інків, арауканів та діатитів (Чілі, Аргентина) та чібчів-муїсків (Колумбія). Культура чібчів. 5 міст-держав чібчів (Баката, Тунха, Тундама, Сугамуску, Гуанента). Культ предків. Культура арауканів (мапучів) та метисів. Культура інків (кічуа). Землеробські культури Анд доінкського періоду (чавін, паркас, наска, мочіка, тіаунаку, чіму, Куско-Чінапата). Союз кечуа на чолі з інками (1438) – створення держави інків. Інки та кічуа. Суспільний лад. Столиця Куско. Держава інків – Тауантинсуйю – та особливості культури держави. Релігійна система та роль жрецтва. Культ Сонця та головні божества. Конкістадори.

Значення інкської культури.

Розділ 2 Найдавніші цивілізації Мезоамерики та культура майя .

Тема 4.

Мексикансько-центральноамериканський регіон. Найдавніші цивілізації Мезоамерики. Техуаканська долина. Культура ольмеків

Майяцентризм та відкриття 70-90 років ХХ ст. Зв'язок високих культур з давніми культурами Америки. Ольмеки, тольтеки, ацтеки. Культурні та етнічні особливості Мексиканськоцентральноамериканського регіону.

Палеоіндейські культури. “Неолітична революція” в Мезоамериці. Особливості землеробської культури (кінець III тис. до н. е.). Ранньоархаїчний етап (2000 – 1000 рр. до н. е.). Середньоархаїчний етап (1000 – 500 р. до н.е.). Становлення мільпового землеробства та пантеона богів. Пізньоархаїчний етап (500-100 рр. до н. е.): розвиток мистецтва. Ольмекське питання. Основні

центри ольмекської культури (Трес-Сапотес, Ла Вента, Сан Андрес, Тустла, Сан Лоренсо, Лас Лимас) (1200-400 рр. до н. е.). Майя та сапотеки Монте-Альбана. Теоти(х)уаканська цивілізація (нахуа, споріднені ацтекам) (Центральна Мексика). Релігія та мистецтво. Писемність та календар. Масапан (тольтеки) (1200 рр. до н.е.) та Теотихуакан (800 рр. до н.е. – початок н.е.).

Тема 5.

Культура майя. Докласичний період цивілізації майя (1800 до н. е. – 250 н.е.). Класична цивілізація майя. Держави майя у системі міжнародних відносин Мезоамерики. Книга майя-кіче «Пополь-Вух»

Архаїчний (докласичний період майя). Північна Гватемала та центри майя – Тикаль (Петен), Копан, Паленке, Яшчишлан, Пьедрас-Неграс. Архітектура майя. Виникнення писемності. Об'єднання міст-держав – район Петена, Британського Гондураса (Тикаль), район р. Усумасінти – Паленке, Пьедрас-Неграс, Яшчишлан, південно-східний район – Копан, південнозахідний район – Тоніна. Особливості суспільного устрою. Рабство.

Класична цивілізація майя: історія культури, міфологія, писемність та календар. Держави майя у системі міжнародних відносин Мезоамерики. Родина та суспільна ієрархія у майя. Міфологія майя. Ієрогліфічна писемність. Внутрішня організація політій майя класичного періоду. Політії, гегемонії та територіальні царства. Царство Наранхо (східний Петен), царство Караколь (Беліз) та Калакмуль (північний Петен), інші політичні та державні утворення. Великі регіональні держави (Тикаль, Калакмуль, Наранхо, Дос-Пилас) пізньокласичної фази (VII-IX ст.). Наранхо, Яшчилан – повторне формування держав на місці давніх центрів Петена (Тикаль, Вашактун, Калакмуль). Системи управління Тикаля, Яшчилана, Паленке, Вашактуна, Дос Пиласа, Бонампака та їх значення. Релігійні уявлення та боги майя. Вчення про тоналі, уявлення про чулель, нагуалізм. Культ предків. Книга майя-кіче «Пополь-Вух» та її дослідження.

Тема 6.

Державні утворення сапотеків та міштеків. Культура Оахаки (цивілізація МонтеАльбана). Місто-держава Теоти(х)уакан (100 до н.е.- 700 н.е.). Тикаль як найбільше місто-держава в Мезоамерике після падіння цивілізації Теотихуакана (з 600 н.е.). Толтекська цивілізація та міфологія (900 р. н.е.). Ацтеки (мешики): соціальна та міфологічна система. (1168-1522)

Держави в Оахаці (штата Оахака, Мексика) складалась одночасно з Теоти(х)уаканом. Активні культурні контакти між Монте-Альбаном та Теотиуаканом (III-V ст.). Сапотекська міфологія та релігійна система. Культура та міфологія міштеків. Археологічні свідчення. Державні утворення сапотеків та міштеків та їх історична доля. Місто-держава Теоти(х)уакан. Зростання населення Теотиуакана від 10 тис. в I ст. н. е. до 100 тис. в V ст. н. е. Формування класичного Теотиуакана. Паралельна перебудова соціальної та владної ієрархії в Теотиуакані та в МонтеАльбані. Раньокласичний період (200-350 рр.) – контакти з петенськими царствами, ранні держави в басейні р. Усумасінти та в Південному Белизі.

Культурні контакти Теотиуакана з майями (300-ті роки). Теотиуаканоїдні риси в царській ідеології; монументальній архітектурі (талуд-і-таблеро); релігійних культах еліти; військовій сфері. Факторія теотиуаканців в долині Гватемали (V ст). Розвиток контактів між Теотиуаканом та Мутальським царством (Петен). Теотиуаканоїдна кераміка та монументальна архітектура. Тикаль як найбільше місто-держава в Мезоамерике після падіння цивілізації Теотиуакана (з 600 н.е.). Толтекська цивілізація та міфологія (900 р. н.е.). Поява на мексиканській арені тольтеків, нова династія в м. Толлані (Тула). Формування тольтекської держави (900 р. н. е.). Культурна спадщина тольтеків. Зруйнування Тули. Мешіки починають свій вихід з Ацтлана. Мешіки в долині Мехіко. Отримання незалежності від Колуакана. Заснування Теночтитлана. Захоплення Теночтитлана Кортесом. Особливості соціальної системи ацтеків. Головні боги ацтеків. Міфологічні мотиви та ритуали ацтеків.

Тема 7.

Іспанська конкіста та історична доля Мезоамерики. Порівняння євразійських та американських цивілізацій. Сучасне значення культур Мезоамерики

Історична доля Мезоамерики. Конкіста та підкорення Америки. Християнізація та традиційні релігії. Долання майяцентризму. Спектр високих культур Мезоамерики. Нові археологічні знахідки. Палеоазійські версії походження прадавньої культури Америки. Принципи виникнення високих

американських цивілізацій. Американське землеробство. Особливості американських вождівств та стратифікованих суспільств. Американська спадщина і сучасна культура.

**МАТЕРІАЛИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ,
ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ СТУДЕНТІВ**

Методичні вказівки до практичних занять

Розділ 1 Класифікація американських традиційних культур Заняття № 1. Предмет і завдання курсу “Культура Мезоамерики”

1. Предмет і завдання курсу “Культура Мезоамерики”.
2. Особливості культур Мезоамерики.
3. Мезоамерика в системі американських цивілізацій (Мексика, Гватемала, Гондурас, Сальвадор).

Заняття № 2. Інкська цивілізація

1. Андський регіон.
2. Культура чібчів-муїсків.
3. Культура інків.
4. Інкська цивілізація.
5. Релігія та міфологія інків.

Розділ 2 Найдавніші цивілізації Мезоамерики та культура майя . Заняття № 3. Найдавніші цивілізації Мезоамерики

1. Мексикансько-центральноамериканський регіон.
2. Високі культури майя та ацтеків (нахуа).
3. Найдавніші цивілізації Мезоамерики.
4. Техуаканська долина.
5. Ольмекська цивілізація, культура ольмеків.

Заняття № 4. Цивілізація майя

1. Докласичний період цивілізації майя (1800 до н. е. - 250 н.е.)
2. Релігія майя.
3. Основні ознаки культури майя.
4. Класична цивілізація майя: історія культури, міфологія, писемність та календар.
5. Держави майя у системі міжнародних відносин Мезоамерики. 6. Книга майя-кіче «Пополь-Вух»

Заняття № 5. Культура сапотеків та тольтеків

1. Державні утворення сапотеків та міштеків.
2. Культура Оахаки.
3. Релігія сапотеків.
4. Місто-держава Теоти(х)уакан (100 до н.е.- 700 н.е.).
5. Тикаль як найбільше місто-держава в Мезоамерике після падіння цивілізації Теотиуакана (з 600 н.е.).
6. Тольтекська цивілізація та міфологія (900 р. н.е.)

Заняття №6. Культура ацтеків

1. Ацтеки (мешики): історія доколоніального періоду(1168-1522)
2. Соціальна система ацтеків.
3. Міфологія та релігія ацтеків 4. Календар та наукові знання ацтеків.

Основна література:

- Tokovinine A. Comment: Plazas, Performers, and Spectators: Political Theaters of the Classic Maya. *Current Anthropology* 2006, 47(5):830-831.
- Walliant G, *Aztecs of Mexico: Origin, Rise and Fall of the Aztec Nation*. N.Y.: Doubleday Doran, Garden City, 1941. 839p.
- Webster D. The Not So Peaceful Civilization: A Review of Maya War// *Journal of World Prehistory* 2000,14(1):65-119.

Заняття № 7. Значення мезоамериканських цивілізацій для сучасної культури 1. Іспанська конкіста та її наслідки

2. Історична доля Мезоамерики.
3. Порівняння євразійських та американських цивілізацій.
4. Сучасне значення культур Мезоамерики.

Основна література:

- Tokovinine A. Comment: Plazas, Performers, and Spectators: Political Theaters of the Classic Maya. *Current Anthropology* 2006, 47(5):830-831.
- Walliant G, *Aztecs of Mexico: Origin, Rise and Fall of the Aztec Nation*. N.Y.: Doubleday Doran, Garden City, 1941. 839p.
- Webster D. The Not So Peaceful Civilization: A Review of Maya War// *Journal of World Prehistory* 2000,14(1):65-119.

Самостійна робота

№ з / п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Опрацювання джерел та наукової літератури за темою: Сакралізація влади в культурах Мезоамерики	12
2	Культурантропологічні дослідження Мезоамерики. Конспект джерел	12
3	Держави майя. Конспект. Коментар до «Пополь-Вуха»	12
4	Опрацювання джерел та наукової літератури за темою: Культура сапотеків та тольтеків	12
5	Опрацювання джерел та наукової літератури за темою: Спільномезоамериканська міфологія	12
6	Вплив мезоамериканського мистецтва на сучасне мистецтво. Есе	12
	Разом	72

Методичні вказівки до самостійної роботи студентів

Для підготовки студента в рамках самостійної роботи необхідне більш поглиблене вивчення літератури, включаючи додаткову. Можна скористатися при проведенні самостійної роботи наведеним списком літератури, можна вдатися до самостійного пошуку інформаційних джерел. Особлива увага повинна бути приділена репрезентації джерел, з якими працював студент. Переглядаючи літературу, слід виділити основні джерела з подібної тематики. Слід спочатку зупинитись на першоджерелах та монографіях, бажано останніх років видання. Потім слід звернутись до журнальних статей, словників, енциклопедій, Інтернет матеріалів. Необхідною умовою ефективною самостійної роботи студента є стислий конспект у вигляді дослівних тематичних виписок та фіксування принагідних ідей студента. для подальшого цитування слід помічати джерело та сторінку. При написанні есе, рефератів, контрольних дослідницьких робіт потрібно, наводячи різні точки зору, концепції з того чи іншого приводу, вміти продемонструвати

свою позицію. В самостійній роботі студента також дуже цінується самостійність підбору матеріалу та самостійність суджень. Позиція повинна науково формулюватися та обґрунтовуватися. Одночасно викладення матеріалу повинно бути творчим, не переобтяженим цитуванням. Самостійна робота студента відображає його постійні навчальні зусилля, придбані наукові навички, рівень освіти, ерудиції.

Тематика есе:

1. Сучасна археологія Мезоамерики.
2. Загальномезоамериканські міфи та міфологічні мотиви.
3. Міфологічний мотив подорожі та священної батьківщини в Мезоамериці.
4. Структурування мезоамериканського космосу.
5. Часопросторові уявлення в мезоамериканських культурах.
6. Ольмекське питання.
7. Культ та ритуали майя.
8. Поняття про державність та владу в Мезоамериці.
9. Мистецтво майя.
10. Теотихуакан як центр мезоамериканської культури.
11. Мистецтво ацтеків.
12. Тольтеки та ацтеки: порівняльна характеристика.
13. Наукові досягнення майя.
14. Уявлення про потойбічний світ, нагуалізм та анімізм в мезоамериканських культурах.
15. Мезоамерика в системі американських культур.
16. Конкістадори та Мезоамерика.
17. Протофілософські погляди майя та ацтеків.

**КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ УСПІШНОСТІ ТА
РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ**

Критерії контролю й оцінки успішності з курсу “Культура Мезоамерики”

№	Форми навчальної діяльності	Кількість балів	Термін
1.	Відвідування лекцій	5 постійно	
2.	Відвідування семінарських занять	5 постійно	
3.	Участь у семінарських заняттях (доповіді, доповнення, презентації, поточне тестування)	усні 40	постійно
4.	Конспект першоджерел	5 постійно	
5.	Конспект лекцій	5 постійно	
	Усього	60	
	Підсумковий контроль - залік	40	
	Усього	100	

Додаткові бали (бонуси):

Участь у конференціях, круглих столах, в 5 університетському етапі предметних олімпіад
Виступ на конференції за наявності друкованої програми

Публікація тез доповіді або наукової статті 5
Участь у республіканському етапі предметних олімпіад 10

КРИТЕРІЙ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ.

1. Відвідування лекцій:

5 балів: студент відвідав 90 - 100 % лекційних занять;

4 бали: студент відвідав 66 - 89 % лекційних занять;

3 бали: студент відвідав 41 – 65 % лекційних занять;

2 бали: студент відвідав 21 - 40% лекційних занять;

1 бал: студент відвідав 1- 20 % лекційних занять;

0 балів: студент не відвідував лекційні заняття

2. Відвідування семінарських занять:

5 балів: студент відвідав 90 - 100 % семінарських занять;

4 бали: студент відвідав 66 - 89 % семінарських занять;

3 бали: студент відвідав 41 – 65 % семінарських занять;

2 бали: студент відвідав 21 - 40% семінарських занять;

1 бал: студент відвідав 1- 20 % семінарських занять;

0 балів: студент не відвідував семінарські заняття

3. Конспект матеріалів лекцій – це власноручно написаний текст, в якому у стислому і системному вигляді викладений основний теоретичний матеріал у формі основних понять і положень, що структурно й логічно пов’язані між собою. Його ведення сприяє системному і глибокому засвоєнню навчального матеріалу, дозволяє простежити структурні зв’язки між різними поняттями, положеннями, концепціями, проблемами теоріями тощо. Кожний студент повинен мати конспект на лекціях та семінарських заняттях.

5 балів:

- студент в повному обсязі опрацював та записав всі питання лекцій;
- конспект містить послідовне та системне викладення питань лекцій;

- в конспекті висвітлено основний зміст питання, чітко виокремленні основні положення, визначення, тези;

- конспект написано грамотно та охайно.

4 бали:

- студент опрацював та записав 70-90 % питань лекцій;

- конспект містить не завжди послідовне та системне викладення питань лекцій;

- в конспекті висвітлено основний зміст питання, виокремленні певні основні положення, визначення, тези;

- конспект написано грамотно та не завжди охайно.

3 бали:

- студент опрацював та записав 50-69 % питань лекцій;

- конспект містить не завжди системне викладення питань лекцій;

- в конспекті висвітлено в цілому зміст питання, виокремленні деякі основні положення, визначення, тези;

- конспект написано не завжди грамотно та охайно.

2 бали:

- студент опрацював та записав 20-49 % питань лекцій;

- конспект містить фрагментарне викладення питань лекцій;

- в конспекті висвітлено в цілому зміст питання, виокремленні поодинокі основні положення, визначення, тези;

- конспект написано з помилками та не завжди охайно.

1 бал:

- студент опрацював та записав 1-19 % питань лекцій;

- конспект містить фрагментарне викладення питань лекцій;

- в конспекті висвітлено в деякій мірі зміст питання, відсутні виокремлення основних положень, визначень, тез;

- конспект написано зі значною кількістю помилок та не завжди охайно.

0 балів: конспект відсутній

4. Конспект першоджерел – це стислий письмовий виклад найбільш істотного в змісті першоджерела, тобто добір найважливіших і найхарактерніших теоретичних положень і фактів. Конспектування першоджерел сприяє усвідомленому та глибокому засвоєнню навчального матеріалу, дозволяє розширити діапазон знань студентів, всебічно висвітити обрані проблеми. Кожен студент повинен законспектувати рекомендовані першоджерела.

5 балів:

- студент самостійно опрацював всю необхідну рекомендовану літературу;

- в конспекті точно та правильно передані думки автора у вигляді тез, короткого викладу своїми словами або цитат, цитати оформлені к відповідності до вимог; - конспект написано грамотно та охайно.

4 бали:

- студент самостійно опрацював більшу частину рекомендованої літератури;

- в конспекті точно та правильно передані думки автора у вигляді тез, короткого викладу своїми словами або цитат, оформлення цитат має поодинокі помилки; - конспект написано грамотно та не завжди охайно.

3 бали:

- студент самостійно опрацював половину рекомендованої літератури;

- в конспекті в цілому правильно передані думки автора у вигляді тез, короткого викладу своїми словами або цитат, оформлення цитат має певні помилки; - конспект написано не завжди грамотно та охайно.

2 бали:

- студент самостійно опрацював меншу частину рекомендованої літератури;

- в конспекті приблизно передані думки автора у вигляді тез, короткого викладу своїми словами або цитат, оформлення цитат має суттєві помилки; - конспект написано з помилками та не завжди охайно.

1 бал:

- студент самостійно опрацював поодинокі праці з рекомендованої літератури;
- в конспекті приблизно передані думки автора у вигляді короткого викладу своїми словами, відсутнє оформлення цитат;
- конспект написано зі значною кількістю помилок та не завжди охайно.

0 балів: конспект відсутній

5. Виступ з доповіддю на семінарському занятті (максимум 30 балів за 6 виступів):

5 балів:

- виступ студента побудовано послідовно, системно, логічно;
- питання висвітлено всебічно та з урахуванням різних точок зору;
- під час виступів студент виявив глибоке знання змісту питання, вільно оперування мистецтвознавчими термінами;
- відповіді повністю репрезентують додаткові питання, опираючись на вітчизняну та іноземну фахову літературу; **4 бали:**

- виступ студента побудовано в цілому послідовно та логічно;
- питання висвітлено всебічно та у співставленні з основними точками зору;
- під час виступів студент виявив в цілому знання змісту питання, вільне оперування мистецтвознавчими термінами;
- відповіді достатньо репрезентують додаткові питання, опираючись на вітчизняну та іноземну фахову літературу; **3 бали:**

- виступ студента побудовано в цілому послідовно;
- питання достатньо висвітлено та у співставленні з окремими точками зору;
- під час виступів студент виявив певне знання змісту питання, оперування мистецтвознавчими термінами;
- відповіді на додаткові питання не є повними, посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу не завжди точні, мають похибки;

2 бали:

- виступ студента побудовано не завжди послідовно;
- питання достатньо висвітлено, проте відсутнє співставлення різних точками зору;
- під час виступів студент виявив фрагментарне знання змісту питання, оперування мистецтвознавчими термінами викликало труднощі;
- відповіді на додаткові питання потребують уточнення, конкретизації, посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу майже відсутні;

1 бал:

- виступ студента побудовано здебільшого стихійно;
- питання недостатньо висвітлено, відсутнє співставлення різних точками зору;
- під час виступів студент виявив роздуми про зміст питання, оперування мистецтвознавчими термінами викликало значні труднощі;
- відповіді розпливчаті та виходять за межі додаткових питання, посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу відсутні;

0 балів: студент не підготував та не виступив з доповідями.

3. Участь в семінарських заняттях (доповнення, поточне тестування):

10 балів:

- студент прийняв участь в 90-100% семінарських занять;
- доповнення до відповідей колег були постійними та мали суттєвий характер;
- задані студентом питання продемонстрували системне знання матеріалу та сприяли більш глибокому висвітленню певного питання;
- в процесі обговорення проблем культури Мезоамерики студент продемонстрував впевнене знання та вміння використовувати фахову термінологію;

8 балів:

- студент прийняв участь в 66 - 89 % семінарських занять;
- доповнення до відповідей колег були періодичними та мали суттєвий характер;
- задані студентом питання продемонстрували достатнє знання матеріалу та сприяли в цілому висвітленню певного питання;
- в процесі обговорення проблем культури Мезоамерики студент продемонстрував достатнє знання та вміння використовувати фахову термінологію.

5 балів:

- студент прийняв участь в 41 - 65 % семінарських занять;
- доповнення до відповідей колег були поодинокі та не завжди мали суттєвий характер;
- задані студентом питання продемонстрували певне знання матеріалу та не завжди сприяли висвітленню певного питання;
- в процесі обговорення проблем історії та теорії мистецтва студент продемонстрував певне знання та вміння використовувати фахову термінологію.

3 бали:

- студент прийняв участь в 21 - 40 % семінарських занять;
- доповнення до відповідей колег були поодинокі та не мали суттєвого характеру;
- задані студентом питання продемонстрували окремі знання матеріалу та не завжди сприяли висвітленню певного питання;
- в процесі обговорення проблем культури Мезоамерики студент продемонстрував деякі знання та вміння використовувати фахову термінологію.

1 бал:

- студент прийняв участь в 5 - 20 % семінарських занять;
- доповнення до відповідей колег були поодинокі та не завжди мали безпосереднє відношення до питання, що обговорювалося;
- задані студентом питання продемонстрували уявлення про матеріал, що вивчається, та не сприяли висвітленню певного питання;
- в процесі обговорення проблем культури Мезоамерики студент продемонстрував окремі знання та вміння використовувати фахову термінологію. **0 балів:** студент не приймав участь в семінарських заняттях

Студент допускається до підсумкового семестрового контролю, якщо він набере за результатами поточного контролю не менше 35 балів.

Підсумкова робота складається з двох питань, які мають на меті перевірити рівень знань студентів з дисципліни «Культура Мезоамерики».

Відповіді студента на кожне питання максимально оцінюється 20 балами.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

20 – 16 балів:

- студент продемонстрував глибоке знання змісту залікового питання, вільне оперування культурологічними категоріями, провів глибокий культурологічний аналіз означеної проблеми;

- глибоко і всебічно висвітлені знання з культури Мезоамерики, основних положень теоретичних першоджерел, візуальних матеріалів та рекомендованої літератури;
- відповідь повністю репрезентує певну проблему, опираючись на вітчизняну та іноземну фахову літературу;
- здійснено аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики, представлено самостійне та обґрунтоване бачення її сутності як творче переосмислення набутих знань;
- відповідь побудована лаконічно, чітко, логічно та послідовно з формулюванням власних висновків;
- відповідь містить співставлення різних підходів до вирішення певної проблеми, критичний їх аналіз;
- відповідь написана грамотно та демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок.

15– 12 балів:

- студент продемонстрував знання змісту залікового питання, оперування основними культурологічними категоріями, аргументовано виклав означену проблему;
- в цілому висвітлено знання з культури Мезоамерики, основних положень теоретичних першоджерел, візуальних матеріалів та рекомендованої літератури, проте допущені незначні помилки та окремі неточності у формулюваннях;
- відповідь репрезентує певну проблему, але посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу не є достатніми;
- здійснено аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики, представлено самостійне бачення її сутності;
- відповідь побудована лаконічно та послідовно, проте допущені певні неточності та похибки у логіці викладу матеріалу, власні висновки не завжди обґрунтовані; - відповідь містить співставлення різних підходів до вирішення певної проблеми;
- відповідь написана грамотно з використанням мистецтвознавчої фахової лексики.

11– 8 балів:

- студент продемонстрував певне знання змісту залікового питання, виклавши основні положення означеної проблеми;
- висвітлені знання з культури Мезоамерики, основних положень теоретичних першоджерел, візуальних матеріалів та рекомендованої літератури є фрагментарними та не завжди точними;
- відповідь побудована навколо певної проблеми культури Мезоамерики, але посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу майже відсутні;
- здійснено поверхневий аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики;
- відповідь є недостатньо послідовною, допущені певні неточності та похибки у логіці викладу матеріалу, власні висновки відсутні; - відповідь, в цілому, написана грамотно.

7– 5 балів:

- студент продемонстрував роздуми з залікового питання, відсутність знань основних культурологічних категорій;
- відповідь містить певні уявлення з культури Мезоамерики, основних положень теоретичних першоджерел, візуальних матеріалів та рекомендованої літератури;
- посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу відсутні;
- відсутній аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики;
- відповідь є фрагментарною, допущені значні неточності та похибки у логіці викладу матеріалу, власні висновки відсутні; - відповідь написана з помилками.

4– 1 балів:

- студент продемонстрував відсутність знань з залікового питання;
- відповідь містить певні уявлення з культури Мезоамерики, основних положень теоретичних першоджерел, візуальних матеріалів та рекомендованої літератури;

- посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу відсутні;
- відсутній аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики;
- відповідь є фрагментарною, відсутні логіка викладу матеріалу та власні висновки; - відповідь написана з багатьма помилками.

0 балів: відповідь відсутня

**КОМПЛЕКТИ КОНТРОЛЬНИХ ЗАВДАНЬ З
НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН, ЕКЗАМЕНАЦІЙНІ
БІЛЕТИ АБО КОМПЛЕКТ КОНТРОЛЬНИХ
ЗАВДАНЬ ДЛЯ СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ**

Питання до заліку:

15 варіантів по 2 питання:

1. Предмет і завдання курсу “Культура Мезоамерики”.
2. Особливості культур Мезоамерики.
3. Мезоамерика в системі американських цивілізацій (Мексика, Гватемала, Гондурас, Сальвадор).
4. Культура Андського регіону.
5. Культура чібчів-муїсків.
6. Інкська цивілізація.
7. Релігія та міфологія інків.
8. Культури Мексикансько-центральноамериканського регіону.
9. Найдавніші цивілізації Мезоамерики.
10. Культури Техуаканської долини.
11. Ольмекське питання: сучасний стан наукових дискусій.
12. Ольмекська цивілізація, культура ольмеків.
13. Докласичний період цивілізації майя (1800 до н. е. - 250 н.е.)
14. Релігія майя.
15. Основні ознаки культури майя.
16. Класична цивілізація майя. історія культури.
17. Класична цивілізація майя: міфологія, писемність та календар.
18. Держави майя у системі міжнародних відносин Мезоамерики.
19. Книга майя-кіче «Пополь-Вух».
20. Державні утворення сапотеків та міштеків.
21. Культура Оахаки.
22. Релігія сапотеків.
23. Місто-держава Теоти(х)уакан (100 до н.е.- 700 н.е.).
24. Тольтекська цивілізація та міфологія (900 р. н.е.)
25. Ацтеки (мешики): історія доколоніального періоду(1168-1522)
26. Соціальна система ацтеків.
27. Міфологія та релігія ацтеків. Календар та наукові знання ацтеків.
28. Іспанська конкіста та її наслідки. Історична доля Мезоамерики.
29. Порівняння євразійських та американських цивілізацій.
30. Сучасне значення культур Мезоамерики.